

DIRECTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ — JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:

Un șir garmond: 6 Lei. La
publicări repetate după
invoială

Unirea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL

Pe un an 200 Lei
Pe 6 luni 100 Lei
Pentru strălănităte 400 Lei

Foaie bisericească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

Fecioara din Nazaret

(+) Nestematele se păstrează în locuri fete, tainuite. Cea singură nepătată vine pe lume în casă de oameni simpli după vorbă, după port, și deci nu prea băgați în seamă. Copilăria și-o petrece în umbra templului, la o parte până și de priviri pângăritoare. Tinerețea și-o începe în umila cetate galileeană cu soare blând, împrejurimi tăcute și oameni învăluși de gândurile lumii acesteia. Nici prin minte nu le trecea ce comoară de sfințenie se află în mijlocul lor, și nici că-și băteau ei capul cu așa ceva! Ochii neadormiți ai Celui de sus erau însă mereu asupra fiicei lui Ioachim și a Anei, și la plinirea sorocului inger luminat a fost trimis să-i ducă vestea cea bună, care a fost începutul mântuirii celor ținuși până în robia păcatului, și cuvântul pentru care și pe dânsa o vor ferici toate neamurile. — Incercăm o privire în adâncul tainei pentru care i-a făcut ei mărite Cel puternic.

1. Rugăciunea dreptului străbate nouii. — Așa spune Cartea Sfântă, a cărei înțelepciune era hrana zilnică a Pururea Fecioarei. Și sfinții Părinți, în deosebi sf. Ambrosie, ne lasă să înțelegem că cea aleasă să fie Maica Răscumpărătorului, se ruga mult și fierbinte. Cererea ei cea mai des repetată, sigur, era aceea a prorocului Isaia: Să se milostivească ceriul și să picure din înălțimile sale înourate pe cel Drept. Și ruga i-a fost ascultată. — Cum ascultate sunt toate rugăciunile ce pleacă spre Domnul din inimi deschise, încrezătoare, desinteresate. Cum nu prea știm noi să ne rugăm, chiar dacă peste tot ne-am făcut obicei de zi și de noapte din înălțarea în apropierea celui Preaînalt pe aripile rugăciunii.

2. Domnul stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă dar. — Și unde s'ar fi aflat, în tot lungul și latul împărăției romane, un suflet mai smerit ca al Preacuratei? Sol ceresc o salută plin de respect; o asigură că-i socotită a fi plină de dar; pune chează greutatea cuvântului de arhanghel că mila Domnului e în chip deosebit cu dânsa: ce explozie de mulțumire cu sine ar fi avut drept urmare, într'altă inimă, o destăinuire ca aceasta! Nu așa însă Maria. Ea, la început, se tulbură. Nu se crede vrednică de cinstea ce i-se face. Purcede întocmai ca Cel ce se pogorâ în sânul ei feciorelnic: se umilește până la aneantizare. Și chiar se duce în deplin convins că-i rânduită să fie Maica Fiului lui Dumnezeu, gândul în care se complace e acela de a trece și pe mai departe drept o neînsemnată servitoare a Domnului. — Aruncând o privire, fie și numai în fugă, asupra vieții noastre de ahtiați ai laudelor și temnelilor, și asemănând-o cu a Fecioarei celei pline de dar, se poate, oare, să nu găsim numaidecât aplicare cuvintelor Poetului: Câtă depărtare, Doamne, dela vierme până la astru?!

3. Mirelui slăvit în Cântarea Cântărilor îi place să-și pască privirea între crini. — Hristos Domnul iubeste curățenia cu totul fără prihană. Încă de sus, din înălțimile cerești, ochii lui se odihnesc cu drag asupra căsătoriei din Nazaret și asupra copilei cu inimă neatinsă nici măcar de umbra întinăciunii; și hotărârea e luată: Sălăș la ea voi face și-mi va fi mie mamă. Și, spune feciorelnicul învățăcel, pe carele-l iubia Isus: Cuvântul trup s'a făcut și s'a sălășluit întru noi. — Predilecția de căpetenie a Pururea Fecioarei formează și azi desfătarea multor muritori și muritoare. Prea e mică însă ceata lor, și prea spălăcit este interesul ce se arată trezirii, creșterii și întăririi conștiinței că datorii sunt toți căți, în Hristos botezându-se, întru El s'au și îmbrăcat, să-și păstreze, încă din pruncie, nepătată haina curățeniei

Mai încet, fraților!

— Observări la inovațiile încercate mai nou în biserica noastră —

de prot. IOSIF POPA

Noi Românii uniți de două ori suntem Români, după sânge și după lege. Avem deci credința Romei. Trăind însă în răsărit, sub alt cer și altă climă, am îmbrăcat haina strălucită și pompoasă a ritului oriental. Și această haină minunată ne prinde așa de bine.

Suntem predestinați de Providență, ca odată noi să stăm în fruntea bisericilor orientale, unite cu Roma. Avem deci datoria de a păstra toate rânduielile bisericii orientale, și a pătrunde cât mai adânc în tainele frumuseții ei, devenind cel mai iscusit și chemați interpreți ai acestor frumuseți.

Toată lumea știe cât de mult este apreciat și admirat în apus ritul oriental. Insumi am experiat-o aceasta la 10 Maiu 1928, chiar în Roma. S'a slujit atunci în biserica noastră de acolo o liturghie arhierescă, pontificată de Preasfințitul Lugoșului. Liturghia a făcut o impresie profundă asupra mulțimei străine. Superiorii dela Propagandă spuneau atunci că dintre toți orientalii, noi Românii avem cele mai frumoase cântări.

Tot în acel an, toamna, slujind eu o liturghie la „Notre Dame“ din Paris, mulțimea de preoți, călugărițe și credincioși cari au asistat la aceea liturghie, încântați de ritul nostru malestos, m'au rugat să mai slujesc și în altă zi.

Este deci firesc ca haina strălucită a ritului oriental s'o păstrăm și grijim bine. Ne-o impune aceasta nu numai frumusețea ritului, ci și un rezon de ordin superior politic-național. Nu ne putem desbrăca de această haină, îmbrăcând alta, pentru că aceasta ar însemna înstrăinarea noastră dela trunchiul neamului. Avem un vis, un ideal sfânt, pentru realizarea căruia trăim și luptăm: *unirea în credință a întreg neamului nostru.*

Pentruca acest vis să devină o realitate, nu-i vom crea piedeci artificiale, ci dimpotrivă ne vom năzu, ca toate obstacolele să-le îndepărtăm, eliminând punctele cari ne despart de frații noștri.

Cu adânc regret observăm că, în timpul din urmă, s'a pornit la noi, în unele părți ale Provinciilor mitropolitane, o mișcare, care tinde să introducă în biserica noastră unele inovații, adevărate devoțiuni străine, cari de loc nu se po-

reclamată de statul fiecăruia. Permite, atâtea, părinții copiilor, și-și îngăduie și șieși, spre smințea celor mici, cari îi observă și se contaminează. Și căți știu să-și pună puză gurii în prezența celor cari n'au lipsă s'auă și să vadă atâtea și atâtea tocmai dela părinții lor? Păcătoase uitări de sine, de cari poate că vor fi vinovate chiar și familii preoțești. — Ceeace, de dragul Fecioarei din Nazaret, icoana celor aleși, să nu mai fie!

trivesc cu rândulala bisericii orientale. Cel puțin nu în forma în care se încercă vârfrea lor în șesutul complexului nostru de rânduieli euhologice-liturgice ce-și au arta și taina lor proprie.

Sunt aceste devoțiuni foarte frumoase în felul și la locul lor, dar nu se potrivesc în biserica noastră și ritului oriental. Strică unitatea de stil și armonia acestui rit. Ce ar fi dacă unei catedrale bizantine, arhitectul i-ar aplica portaluri, turnuri ori absidă gotică? Și invers, unui dom gotic dacă i-ar trânti în spate o cupolă bizantină? Ar fi un non-sens, ceva bizar, grotesc. Exact acelaș lucru și în rituri. Fiecare rit în felul și la locul lui e admirabil, formând un ce întreg și bine determinat. În clipa în care introducem rânduieli dintr'un rit în altul, avem „*commixtio rituum*“, care provoacă o conturbare a unității, a armoniei stilului.

De altcum inovații în ale ritului nu au dreptul să introducă unii particulari, aparținând acest drept exclusiv conciliului provincial, ale cărui hotărâri le aprobă Roma. Iar' Roma, ca o mamă bună, și ocrotitoarea tuturor riturilor stând pe baza principiului „*nilhil innovetur*“, nu permite inovații, cari știrbesc integritatea lor.

Pe tema inovațiilor s'au început polemici în presă. Sunt păreri pro și contra. Păr. Septimiu Popa, unul dintre cei mai buni cunoscători ai ritului oriental, în Nr. 39 al ziarului „Patria“ combate tendința de a împetrișa ritul nostru cu devoțiuni împrumutate dela alte rituri. Este deci defensorul rânduielilor orientale și adversar intransigent al inovațiilor.

În Nr. 10 al „Unirei“ pledează pentru inovații dl G. Todică, un bun credincios al bisericii noastre, ori cum îi place dânsului să se numească: „substitut provizor de ajutor de vice-cantor“.

Dânsul susține, că problema fundamentală a bisericii noastre este și trebuie să fie; *intensificarea, adâncirea vieții religioase.* O iscălesc aceasta.

Mal departe spune, că „numai cu mijloacele oferite de ritul oriental nu se poate nici măcar menține la un nivel mijlociu viața religioasă, necum să se intensifice, să se adâncească“. Profundă greșală; aceasta n'o iscălesc.

Ritul oriental este așa de bogat și variat în devoțiuni frumoase, că găsim în el tot ce-l lipsește sufletului nostru. Trebuie însă să-l dăm viață acestui rit, introducând în el suflet, ca să nu pară așa de increment în formele lui.

Sfinții Părinți ai răsăritului, inspirați de Dumnezeu, au alcătuit diferitele rânduieli ale cultului divin, lăsându-ne comori imense, cari noi nu le exploatăm, ci le lăsăm să zacă

ascunse. Suntem bogăți, și totuși mergem în vecini, ca să împrumutăm.

Pentru promovarea Cultului euharistic avem atâtea canoane, adevărate mărgăritare de evlavie. Avem apoi „Rânduiala Sf. Cuminecături” cu rugăciuni veșnic frumoase.

Iar pentru Cultul marian avem Acatistul și Paraclisul Maicii Domnului, cari zadarnic le caut în alte rituri. Pentru-ce le-am înlocui cu altele?

Dacă aceste comori s'ar exploata și s'ar face cunoscute credincioșilor, le-ar îndrăgi și ar produce efecte nebănuite. Gânditu-s'a cineva la noi, ca pentru diferitele noastre devoțiuni să ceară dela Roma *indulgențe*? Ar fi chiar potrivit în anul acesta sfânt. Ce îndemn puternic ar fi indulgențele pentru lăfșirea acestor devoțiuni și izvor nesecat de haruri!

Ce privește devoțiunile împrumutate dela latini, trebuie s'o spun din capul locului, că unele nu sunt nici apusene, și cu atât mai puțin orientale. Bindecuvântarea euharistică este un fel de alcătuire, un amestec de motive apusene cu răsăritene. Îi lipsește cu desăvârșire ritul oriental, și poartă pecetea lucrului forțat. Se începe cu un imn, în poezie, apoi tropar, ectenii și rugăciuni, cari nu sunt scoase din cărțile bisericii orientale, ci compuse de cineva. Se încheie cu câteva cântări mariane, tot în poezie.

Aci am o mică observație cu privire la poezii. Nu știu cine poate fi fericitul poet, a cărui poezii au ajuns a fi cântate și în biserică? Bietul Eminescu l-ar putea invidia, căci el nu s'a învrednicit de cinstea, de a i-se fi introdus și vre-o poezie de a lui în slujbele dumnezești.

Iată unde ne duc inovațiile. Va veni vremea, când poezii vor da asalt asupra bisericii, ca să le admită în slujbele dumnezești poeziile lor. Ce concurență va fi atunci!

Nu mai vorbesc de melodia cântărilor mariane. Este aceea orice vrei, numai bisericească-orientală nu. De dragul acestor melodii se neglijează frumoasele noastre cântări de strană. Biserica orientală are cele mai frumoase cântări în onoarea Preacuratei: tropare, condace, irmoase, pripele etc. Aceste însă le

par unora ca niște lucruri demodate. În urmare nu le învață și nu le cunosc. „*Ignoti nulla cupido*” se potrivește în acest caz de minune.

Cântările noastre de strană ascund în ele comori neprețuite de muzică. Va veni vremea, când se va lvi maestrul care să se inspire din ele, și atunci vom avea o muzică bisericească, clasică, fără pereche. Și ar fi nespuse de dureros, ca nu biserica noastră să fie depozitara acestor comori.

Ce am accentuat și susținut totdeauna, accentuez aci din nou: Ritul oriental ulmește cu frumusețea sa. Bindecuvântarea euharistică o avem și noi în cadrul sf. Liturghii. Tot așa și celelalte devoțiuni. Deci lipsurile și eventualele defecte nu în ritul oriental să le căutăm, ci la oamenii, cari nu cunosc acest rit.

Am detestat totdeauna rolul ce-l juca pe vremuri biserica gr.-cat. ruteană din fosta monarhie. Era această biserică pe jumătate slavă, pe jumătate latină cu inovațiile ei. Să mi-se ierte vorba, cum îmi zicea cineva, era ermafrodită. Nu vreau să-mi văd biserica mea într'o asemenea situație.

Mijloacele ce mi-le oferă ritul oriental sunt suficiente pentru intensificarea vieții religioase la noi. Trebuie însă cunoscute aceste mijloace și utilizate.

Providența ne-a predestinat să stăm în fruntea bisericilor orientale, unite cu Roma. Să n'o scăpăm aceasta din vedere.

Agru se organizează în eparhia clujană. Aflăm din „Patria” că numeroși fruntași români uniți din Cluj, s'au întrunit deunăzi, să chibzuiască asupra organizării Agrului pe întreg cuprinsul eparhiei noastre de Cluj-Gherla.

Dorinței obștești, care l-a adus împreună, l-a dat expresie d. Dr. Valer Pop, președ. general al Societății mirenești - religioase cu ramificații întinse în toate părțile Provinciei noastre bisericești, dar mai ales în Maramureș și părțile sălăgene. Ideea centrală a cuvântului presidențial de deschidere: trebuie să ne străduim din toate puterile ca reîncreștinarea societății noastre, — care este și scopul Agrului,

— să fie cât mai curând realitate vie, pe toată linia, s'a dovedit a fi în asentimentul întregii asistențe. După scurta, dar substanțială dare de seamă a *păr. Agârbiceanu*, referitor la organizațiile agriste parohiale și activitatea lor, s'a trecut la alegerea unui *comitet de inițiativă* care, la rândul său, să convoace congresul. În urma declinării dela sine a cinstei de a fi președinte al acestui comitet — cinste la care fusese chemat d. gen. Dănilă Papp, — a fost proclamat ca doritul tuturor, și ales pentru această slujbă, d. Dr. Alexandru Borza, prof. universitar. Comitetul s'a complinit apoi așa: *vicepreședinți*: dd. Ioachim Tolciu și Augustin Hetco; *secretari*: dd. Aug. Ungur și Iustin C. Juga; *membri în comitet*: doamnele Sidonia Docanu și Alexandrina Pop, și dd. Gen. Dănilă Papp, Marius Peculea, L. Telea, P. Vateanu, E. C. Sabău, V. Ostate, E. Deciu, I. Păcurariu, și toți profesorii de religie din Cluj.

Ajute Cel de sus ca toate așteptările, cu bune temeluri legate de destoinicia cunoscută a celor din comitet, să ducă la rezultate pozitive cât mai strălucite, și cât mai curând!

Glasul conștiinței drepte

— Protoiereu ortodox pentru unirea cu Roma —

Sunt puțini aceia cari cutează să-și spună, deschis și pe față, gândul pe care-l văd a fi cel curat, dar despre care știu că va stârni împotrivire la toți câți au, un motiv sau altul, ca acest gând nici când să nu iasă la lumină. Și știu că, din nefericire, sunt destui bisericani ortodocși cari așează în categoria ideilor vrednice de a fi sugrumate ideea unirii bisericilor lor cu cea catolică. Aleargă, peste mări și țări, la adunări de frăție cu anglicanii și cu alții de aceeaș teapă, de Roma însă și de crezul ei nec mentio fiat, căci se tulbură duhurile lor. Vrajmășia aceasta, nefirească la fiii unui neam neo-latin, pare că începe să scadă. Pe lângă giasurile îndărătnice în aversiunea lor sgomotoasă față de șezătorul pe scaunul vârhovnicului Petru s'arată, — drept că raro nantes în gurgite vasto, — și suflute drepte, cumpănite în vorbă și gata să îmbrățișeze adevărul care se impune prin evidența sa, meșteșugit

Foiața „Unirii”

Modă și capricii în limbă

— Mici creștăfuri lexicale-gramaticale —
de Gavril Todica

În toamna anului 1901, când pentru prima oară am mers la București, avui norocul să-mi fie mentor binevoitor, dela primii mei pași în mediul bucureștean, regretatul Septimiu B. Mureșan, pe atunci secretar la Liga Culturală și student în drept¹⁾. Timpul „meselor” ne era adevărată școală: mai mult discuții, decât mâncări. Eu, ca ardelean, știind instinctiv, că în capitală și cu oameni culți, trebuie să vorbești „cult”, o luam „cult”, pe ardeleneste, cu „pocale”, „lemnuse” și „spese”. El mă îndrepta imediat:

— Bucureștenii nu se împacă decât cu „păhare, chibrite și cheltuleli”.

— Hm, observam eu, mi-se pare că bucureștenii admiră și împrumută prea mult lucruri și forme străine. Păharul e unguresc, chibritul e turcesc, farfuria e turcească, tăcămurul turcesc, cheltulala e iarăș ungurească, și o putem lăsa Ungurilor, că au mai mulți bani decât noi.

— Logic așa ar fi, închela mentorul meu,

¹⁾ Trecuse în „Țară”, ca absolvent al teologiei din Blaj.

dar obișnuința e mare tirană. Dacă nu vorbim ca bucureștenii, ne iau peste picior...

Cam așa mă făcea atent și dl Vasile M. Kogălniceanu, când mă admise colaborator la *Agrarul*, dar îmi retușa unele cuvinte, ca „fere” (sălbatic) în „fiare”, „șese” în „șapte”, „șapte” etc.

Instrucția mi-a fost bună și folositoare cât am stat în București, dar întorcându-mă în Ardeal iarăș începui a da precădere logicei. De ce chibrit și nu lemnuș? De ce tinchea și tinchișiu, iar nu pleu și pleuar? Și alte de ce-uri, cari mă preocupă și azi.

Unitatea limbii noastre se manifestă, fără îndoială, în *structura ei fundamentală latină*.

Imbogățirea ei lexicală trebuie deci să o facem având în vedere originea ei latină și bunul simț.

În acest sens, eu, de exemplu, nu pot oțigera multele capricii, cari se înstăpănesc până și în limba (scrisă) a oamenilor noștri de știință¹⁾.

¹⁾ În scrierile beletristice se pot admite, și uneori sunt necesare. Dacă scriitorilor moldoveni, în operele lor *literare*, le stă bine limba împestrițată cu moldovenisme, cu acelaș titlu de drept putem admite și scriitorilor ciscarpatini împestrițarea scrisului lor cu fraze și cuvinte „regionale” (ardelene, bănățene). Dar împestrițările aceste să rămână în limitele bunului simț. Să nu treacă în exagerări, căci în acest caz operele lor devin specimene de limbă provincială.

În scrieri mai serioase, chiar și în cele menite cercurilor largi de cetitori, trebuie să fim cu mare aten-

În cărțile *didactice* și scrierile *științifice* ne repugnă moda și capriciile de limbă. În ale mele *Convorbiri științifice* am relevat câteva ficneli.

După moda de azi, măsurătorul de timp nu mai e soarele, cu trecerea lui prin meridian, („amiază”), ci bucătăreasa cu „masa” ei. Dacă ne închinăm model, „Cina cea de taină” vom schimba-o în „Masa de seară cea de taină”.

Industriașii germani numesc tabla subțire de metal *Blech*, iar Ungurii *pléh*. De aici cuvântul ardelenesc *pleu* și *pleuar*.

Turcii, cumpărând table de aceste de zinc, le-au numit tinichi (dela *zinc*). Mă întreb, că oare noi, ca Români, de ce să luăm cuvântul dela Turci, când marfa o cumpărăm dela același Nemți, dela cari o cumpărăm Turcii? Nu ar fi mai logic să luăm și cuvântul *pleu* dela industriașii, dela cari cumpărăm marfa? (cât timp nu găsim neologisme mai potrivite în limbile romanice).

Mult se învârtesc în cărțile noastre *didactice* barbarismele: *alcătui*, *chezășie*, *pildă*, *belșug* și altele numeroase.

ție la împestrițarea limbii. Titu Maiorescu, în *Criticele sale*, ne-a dat lecții, cari și azi sunt valabile. Mă gândesc aci și la unificarea limbii noastre *bisericești*, în care — după mine — nu e nici un rost a ni-se înlocui *măriria* cu *slave*, *spiritul* cu *duhul*, *asămănarea* cu *„pilde”*, etc. Limba veche, cu insuficiențele ei, nu ne poate fi scuză.

întunecată de potrivnici pătimiși și interesați. Păr. *protolereu Ieremia Cecan* face parte din aceste suflete drepte, care ar dori să se vadă odată, cu toți frații de credință, pe calea cea oablă și fără cotituri a adevărului întreg-întreguș. Curagios, ca toți cei de factură spirituală similară, și-a spus cuvântul răspicat: vrea unirea bisericii ortodoxe cu cea catolică! Convingerile sale i-a dat expresie în Nr. 90 din 3 Martie c., al ziarului „Viața Basarabiei”. Asta drept răspuns unul anonim ce a înțuit de bine să-i facă reproșuri, pe cale de publicitate, pentru filo-catolicismul său. Reproducem, în mare, articolul păr. Cecan: „Despre unirea bisericii creștine ortodoxe cu cea catolică”, articol apărut în ziarul pomenit mai sus:

„Da, eu fac propagandă pentru unirea bisericilor ortodoxă și catolică, cum de altfel și toți creștinii, în fiecare zi, aud în biserici rugăciunea dumnezeiască pentru unirea bisericilor. Eu cred, că numai biserica unită mondială va putea preface viața lumii, a tuturor noroadelor, înspre bine, din punct de vedere moral și economic.

Numai biserica unită mondială e în stare să aducă pace în toată lumea. Numai biserica noastră unită cu cea catolică poate îmbunătăți țara noastră... Ideea mea despre unitatea bisericilor este veche. Ea se frământă în țara noastră de vre-o câteva sute de ani.

Dacă „un ortodox” mă învinuiește pe mine de erezie, atunci eretici au fost și sunt toți cei pomeniți mai sus*), precum și mulți alții, mi de arhieriei, preoți și mireni cari împărtășesc ideea aceasta.

Atunci ce veți face cu părintele I. Scriban, care iată ce scrie despre biserica ortodoxă română: „Biserica, așa cum este reprezentată prin mulți din preoții de azi, e mai mult un culcuș de trândavi, e bârlog de netrebnici, peștera tâlharilor și școala perversității”. (Vezi *Cernăianu*: „Patru ani de luptă”, pag. 60).

Așa scrie despre biserica noastră ortodoxă un părinte ortodox din cei mai vrednici și credincioși, dar ce spun atunci necredincioșii?

*) Eminescu, I. Brăteanu, Obedenaru, Maiorescu ș. a. (N. R.)

Oare de ce? Sunt ele eufonice, estetice?

Eu cred că numai din inerția mentală a autorilor (ca să nu zic „alcătuirilor”) de manuale. Altfel nu putem presupune, că liceanii și studenții, cari învață atâtea limbi și atâtea gramatici, să nu poată înțelege echivalentul acelor barbarisme, fie cât de populare¹⁾. Li-se dau doar atâtea *exemple* din matematică! Li-se explică neologismele și termenii tehnici din latină, franceză, italiană, în cadrul cărora pot figura și *garanția*²⁾, *compunerea*, *compoziția*, *formarea*, *abundanza* etc.

*

Ceva gazetărași străini, fără simțul limbii române, vor fi început a scrie la gazetele de tiraj, năzdrăvăni ca: *plante noi*, *vremuri noi* (sau *strămbăturile noii*, *noui*) *cărți noi*, și alte perversități *noi*, ignorând concordanța feminină corespunzătoare; apoi: *a rămâne*, *a scade*, *a ține*, *a tace*, *a zace* etc. trecând verbele de conjugarea II la conjugarea III, abia lăsând nealterate pe *a putea*, și *a avea* (fiindcă nu le puteau altera).

Aceste anomalii, repetate zilnic și sistematic, în coloanele cotidianelor, au devenit modă. Iar moda e rebelă. Ea a molipsit și molipsește ca o epidemie. Azi aproape toți gazetarii și oratorii politici, par-că s'ar simți

¹⁾ Cărțile didactice nu sunt și nu pot fi populare.

²⁾ Nu *garanția*, cum cred unii ardeleni. *Garanția* este o plantă.

Ascultați acum, ce vorbesc despre biserica catolică nu credincioșii ei cel mai buni, dar chiar dușmanii ei.

Un episcop protestant din Suedia, s'a adresat turmei sale, spunându-i: „Încetați a protesta contra bisericii din Roma (catolică), căci dacă s'ar fi distrus biserica catolică, atunci s'ar fi distrus și tot creștinismul din lume. (La Paix, Geneva, 1924).

De aceea se vede că biserica cat. nu este așa de dușmănoasă și primejdioasă cum o socotește un ortodox dela „Viața Basarabiei”.

Dacă vom lua seamă de pe o parte că biserica ortodoxă din toată lumea, afară de biserica rusă, care este prizonieră, are un număr foarte mic de credincioși (vre-o 25 milioane), arhieriei (vre-o 60), preoți (vre-o 20.000) și misionari (100) să luăm în vedere mărimea bisericii catolice cu 400 milioane credincioși, cu 3000 arhieriei, cu 320.000 preoți și vreo 100.000 de misionari, răspândiți în toată lumea, atunci ce este de făcut? Să vină catolicii la noi, sau noi la dânsii, și cluje va trebui să fie în fruntea bisericii unite mondiale, patriarhul nostru, sau patriarhul lor?

Cu toate acestea unirea noastră cu biserica catolică s'ar putea face în așa mod, ca noi ortodocșii să intrăm cu toate dogmele noastre, obiceiurile, rânduețile, slujbele, liturgia, împărtășania, etc... și din rânduețile catolice nu suntem obligați să luăm ceva. Unirea noastră este pentru ca să facem un front de luptă unic contra ateismului.

Dar și legea catolică este dreaptă și adevărată, ca și legea ortodoxă și cuvântul „catolic” înseamnă românește „ortodox”.

Dacă cercetați bine din Sf. Scriptură, din dogme, predanii, și scrisorile Sf. Părinți, atunci veți vedea că legea catolică, este tocmai adevărată și eu sunt gata înaintea tuturor preoților, profesorilor, teologilor și arhieriei a dovedi aceasta, — că biserica catolică este adevărată ca și cea ortodoxă.

În fiecare Duminică la noi se face adunare în sala mică a primăriei Chișinăului în privința unirii bisericii. Poftim la noi, d-le „un ortodox” și vei primi acolo toate lămuririle”.

genafi, dacă nu ar respecta moda, esceptând pe „a putea” și „a avea”, de cari se sflesc a se atinge.

*

— Din toate aceste fapte mă cred îndreptățit a trage câteva concluzii de valoare generală.

1. Să nu ne alterăm limba, să nu o „modernizăm”, prin construcții și capricii contrare structurii ei fundamentale latine.

2. Să eliminăm barbarismele inestetice, fie cât de poporane (ca: alcătui, chezașle, belșug, slavă, duh etc.) și să le înlocuim cu neologisme corespunzătoare din limba latină și limbile romanice, în *scriterile științifice* și în *cărțile didactice*, unde barbarismele nu se pot justifica prin nimic, decât prin capriciile autorilor.

3. Scriitorilor cis-carpalini ni-se pot permite multe neologisme (latino-romanice), neuzitate în alte părți, având în vedere că acele cuvinte corăspund viciilor și frământărilor noastre specifice, regionale, din trecut și prezent. În acest sens, eu nu aș detesta, ca dl Aurel Șuluț, cuvinte ca: *spese*, *didactru*, *advocaștal*, *lăsământ*, *refectoriu* și altele. Ele nu sunt contrare structurii latine a limbii noastre. Nicl nu sunt inestetice, de piost gust. Cum zicem: *magistral*, *marștal*, *postal*, putem spune și *advocaștal*.

Așa păr. Cecan. — Dele Domnul ca dorul unirii bisericilor române, pentru care se fac atâtea rugăciuni, să prindă tot mai mult teren și în sufletele altor frați despărțiți, de așa, încât să topiască în flacăra sa curată părețele despărțitor dintre ei și noi cât mai în grabă. Faptul că acest dor se manifestă atât de limpede și categoric chiar în Basarabia nu tocmai îndepărtatelor pătimiri a sufletului național și a conștiinței religioase române din partea pro-voaslaviei țaristo-moscovite, e din cale afară grăitor. — De-ar fi destule minți cari să-i înțeleagă, și volnțe tari și rezolute, cari să-l realizeze!

Preocupări de ale tineretului creștin. Viața e vastă și domentile ei multiple. Și fiecare vârstă își are aci colțul său de muncă și de apostolie. Vezi bine că tineretul cu școală mai multă îl revine un loc de însemnătate și latitudine specială. Numai de și-l-ar înțelege cum se cuvine!

Tineretul catolic polon, în această privință, premerge cu pilda. E organizat, e conștient de îndatoririle ce-i incumbă, și-i îndrăzneț și activ. Ununea Asociațiilor Tineretului Catolice din Polonia (SMP) numără nu mai puțin de 6000 atari asociații, cu 230.000 de membri. Sediul centralei e în Poznan, unde nu de mult au ținut, sub patronajul cardinalului Primate Hlond, un strălucit congres al consiliului dirigent, cu participarea trimișilor celor 29 secretariate eparhiale cât are Ununea pe toată țara. Dintre hotărârile acestui congres, extrem de demn și de animat, merită mențiune deosebită decizia de a da atenție particulară activității intense în câmpul Acțiunii catolice. La activitate publică, socială-caritativă, s'a hotărât să se treacă, după ce mai întâiu s'a făcut baie sufletească în apele harice ale exercițiilor spirituale. Inceputul l-au făcut 2000 de studenți în 1930. Pilda acestora a fost urmată în 1931 de peste 6000 de înși, — mișcare ce e în continuă creștere.

S'a discutat mult problema educației tineretului în spiritul statului, care nu poate fi decât cel religios și catolic, așa cum l-a trasat Preaf. Părinte în enciclica „Divini Illius Magistri”. O concluzie interesantă la care s'a ajuns în urma acestor desbateri a fost aceea, că tineretul catolic polon se va feri ca de ciumă de orice activitate politică militantă și de partid. Drept încheiere, între altele, s'a primit cu însuflețire propunerea de a face în acest an un pelerinaj la Piekary (în Siberia). În cinstea Precuratel și pentru a sărbători împlinirea alor 250 de ani dela biruința decisivă a lui Sobieski, asupra Turcilor ce impresuraseră Viena și amenințau întreg Apusul creștin.

Știri mărunte

Personale. Ven. Ordinariat de Lugoj a făcut următoarele numiri în cler: păr. *Ioan Pascotă* din Ghelar, adm. parohial la Veșel; păr. *Iosif Stoica* din Moroda, adm. paroh. la Hizdia; păr. *Pavel Feier* din Hizdia, admin. paroh. la Moroda; păr. *Septimiu Barbu*, neohirotonit, admin. paroh. la Cârnecea.

— Ven. Ordinaria al Maramureșului a numit pe păr. *Gheorghe Orha*, din Stăna, de admin. paroh. la Crucișor; pe păr. profesor de religie și prot. on. *Alimpu Boroș* din Baiamare, asesor suplent la Tribunalul matrimonial de a II-a instanță; pe păr. paroh și prot. on. *Patriciu Trușășiu*, tot din Baiamare, defensor la Tribunalul matrimonial de a II-a instanță; iar pe păr. *Demetriu Cionca*, paroh și protop. on. din Bârsăul de jos, cassier la Administrația Capitalară.

Bucurla Spătacului. Bucurie sufletească, ce a fost la tot creștinul din această parohie greu încercată, de grindină pustiitoare, anul trecut: *Misiuni populare* în zilele de 19—20 Martie c. Le-a ținut păr. *Dumitru Neda*, ajutat la mărturisiri de Frații preoți Vasile Oltean (Mănărade), Dumitru Coțofan (Lupu) și Onoriu Damian preotul local. Biserica mereu tixită de credincioși, mărturisirile și cuminecările neașteptate de multe, ce s'au făcut, au răsplătit cu prisosință ostenele avute cu vestirea cuvântului. Darul Domnului s'a vădit limpede a fi cu bunăvoința ascultătoare a turmei acesteia cuvântătoare, și cu străduințele de luminare din bună vreme a devotatului ei păstor.

Congres euharistic în Africa Centrală. Cele trei vicariate din Congo Belgian, și anume: *Matadi, Leopoldville și Kisantu*, numără ceva peste 180.000 de catolici. Majoritatea absolută, bine înțeles, Negri băștinași, convertiți la catolicism. Delegatul apostolic din acele părți, *Mons. Delle Piane*, cunoscând bine evlavia adâncă și sinceră a creștinilor de sub ascultarea sa, a ținut sfat cu preoșimea, cum ar putea da prilej acestei evlavii să se manifeste și publice, și încă în cel mai strălucit chip, potrivit ca un congres euharistic regional. — Zis și făcut: s'a fixat ziua de 15 August (praznicul Adormirii Preacuratei) pentru ținerea congresului plănuț. Și așa, în acea zi, Isus Euharisticul, va fi purtat în triumf pe străzile orașului umbrit de palmieri și înșesat de boschete mirezmuite de flori exotice, care este Kisantu.

Locale. Dumineca viitoare, a cincia din Paresemi, va predica, în catedrală, păr. *Nicolae Popp*, dir. Școlii Normale de băeți.

— Sâmbăta trecută, seara, orchestra societății »Reuniunea Corală gr.-cat. din Blaj« a dat un foarte reușit *Concert simfonic*, în sala de gimnastică a Liceului de băeți. Au fost susținute, cu mult simț artistic, bucăți din Mendelssohn, Wieniawski, Grieg, Enescu, Porumbescu, etc. Dirijază d. prof. *Toduța*. Remarcăm prestațiile dd. *V. Boar* (violinist) și *I. Todor* (flautist) dela opera română din Cluj.

— Duminecă, după sfânta slujbă, a conferențiat, în cadrele »Astrei«, în aceeași sală de gimnastică, d. *Gheorghe Bogdan-Duică* dela univ. din Cluj. Savantul multilateral, pentru care în special istoria literaturii noastre nu prea are taine, s'a dovedit a fi excepțional de familiarizat și cu problema socială de cea mai ardentă actualitate, cea a bolșevismului. Conferința dsale, care a fost o documentată *Critică a bolșevismului*, a fost o revelație binevenită pentru cei ce se va fi întâmplat să mai aibă îndoieli cu privire la primejdia ce înseamnă această doctrină funestă în în principiile și urmările sale practice, pentru morală, cultură, neam și societate peste tot.

Cel din urmă sclav negru în America de Nord. Il cheamă *Cudgio* și trăiește într-o mahala a orașului Mobile. E singurul care se mai află în viață din ceata de nefericiți ce, acum 70 de ani, au fost prinși în Africa, legați fideliș și vânduți unui negustor de carne de om. Pe atunci dânsul era de 19 ani, dar își aduce bine aminte cum a fost adus în lanțuri la Dahomeg, de unde apoi, alătura de prieteni și părinți în obezi, a făcut calea de 5 zile prin păduri tropicale până la corabia ce-i aștepta să-i aducă în Statele Unite. Transportul acesta straniu a fost ultimul pe care l'a mai făcut acea navă, după cum notează »Internacial Revient«, iar *Cudgio*, cel din urmă pasager al său,

† **Valeria Groze născ. Nechiti**, soția păr. *Ioanichie Groze* din Sebiș, a trecut la cele veșnice în 28 Febr. c., într'al 45-lea an al vieții și 28 al fericitei sale căsătorii. — *Odihnească în pace!*

Cărți & Reviste

Dr. CORIOLAN SUCIU: *Un erou din 1848.* Blaj 1933. Pagini: 51. Prețul: 5 Lei.

Arhivele Mitropoliei noastre tănuiesc încă multe lucruri de nepusă valoare documentară și edificatoare. Trebuiește însă pricepere și răgaz pentru a le scoate, pe rând, la lumină, și nu sunt prea mulți cei ce posed aceste însușiri. Păr. *Suciu* e dintre puținii aceia, și lucrarea-i actuală se alătură cu cinste lângă cele de mai înainte. Nu e mare ca număr de pagini, dar spune lucruri mari și așa: povestește sbuciumările prin cari a trecut, și primejdiile ce a înfruntat, la o cotitură a istoriei noastre naționale, un neînfricat și neînfrânt preot român, cu crucea n frunte, Ștefan Moldovan, protopopul Mediașului, care mai apoi ajunge vicar al Hațegului, și își încheie viața ca prepozit al capitlului lugojan. — Certirea acestei cărți face bine în zilele noastre de grele încercări de tot felul și de puțin entusiasm desinteresat.

Dr. IOAN CULCA: *Legea pentru modificarea conversiunii.* — Ediție populară. — Covanasna (Treiscaune). Pag. 92. Prețul: 30 Lei.

În harababura ce stăpânește, mai ales la sate, în ce privește conversiunea datorilor agricole, broșura dlui adv. *Culca* nu poate face decât bine. Cu atât mai vartos că e scrisă limpede, pe înțelesul tuturor. Pentru a-și atinge mai ușor acest scop, autorul a făcut bine lămurind, în prima parte a cărțiței, noțiunile juridice și termenii din lege, cari au nevoie, de explicare și dispozițiile esențiale din vechea lege a conversiunii. Noua lege modificatoare, din Oct. 1932, formează obiectul principal al explicațiilor sale. La sfârșit dă însuși textul legii, precum și alte articole de legi, la cari face trimiteri legea conversiunii. În primele zece pagini cercetează și deciziunea Inaltei Curți de Casație din 17 Noemvrie 1932 și urmările ei asupra conversiunii. — Cartea se poate comanda dela autor, trimițând înainte costul ei (la Covanasna—Treiscaune), porto privind pe autor.

A. BERLIOUX: *Luna Sfântului Iosif.* În românește de *I. B. Iași* 1933. Pagini 111. Prețul: 15 Lei.

Broșură de pietate, cu trecere ca puține altele chiar și în Franța atâtor cărți bune și căutate. Traducerea românească e făcută după cea de a 130-a ediție a originalului. »Presa Bună«, scoțând această cărțiță de întremare sufletească, a săvârșit o faptă vrednică de cinste deosebită. Sf. Iosif, a cărui personalitate e prinsă în treizeci și una de meditații practice, sigur, o să răspândească și el, gândul cucernic ce a dus la oste-neala talmăcirii acestei broșuri, și la jerfa bănească împreună cu scoaterea ei.

IRÉNIKON. Revistă bilunară. — Tome IX. No. 6. Nov.—Dec. 1932. Apare: Prieuré d'Amay-sur-Meuse (Belgia). Abon. 39.50 fr. francezi.

Revista, totdeauna interesantă, a Părinților Benedictini urmărește cu multă pricepere și cu mult tact gândurile de apropiere între biserica Apusului și răsăriteni. Acest număr ne interesează în deosebi, fiindcă, după un prim articol închinat »fisionomiei creștine a lui Dostoevskij«, aduce o prețioasă »cronică românească«. Congresul Agrului, sporul și rosturile lui; gândurile întemeierii plănuitului nostru cotidian; conflictul politico-ecclesiastic în jurul Statusului romano-catolic; apelurile de înțelegere cu ortodocșii cel puțin în vederea marilor interese comune de susținut față de stat; dreptul academiei de teologie din Blaj de a acorda licența.— deci, toate momentele mai importante din viața noastră bisericească sunt trecute în revistă, obiectiv și cu trimiteri la un bogat material informativ în gazetele și revistele românești.

ANALECTA ORDINIS S. BASILII MAGNI. Tomul IV fasc. 1—2. Zolkiew (Polonia). 1932. Pagini 488. Prețul 25 zlotți polonezi.

Periodic valoros, scris de fiii sf. Vasile cel Mare din Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Jugoslavia, Canada, Statele Unite, Brazilia și... România. (r. Leo Manu dela Bixad face, pe pag. 365—368, recenzia Istoriei dieceziei unite a Orăzii de ț. Dr. Iacob Radu, și a Istoriei Seminarului din Oradea de P. Tămăianu). Colaborează însă și membri aparținători altor tagme călugărești, precum și preoți de mir și mireni de reputație științifică în lumea slavilor, și la alte neamuri. Volumul acesta are, pe lângă o foarte bogată bibliografie (pag. 334—488), și un studiu vast, de 160 pagini, din penă lui St. Tomosivskij, (Introducere în istoria bisericii de pe teritoriile ucrainene), altul scris de B. Hadzega (Episcopii de Muncacia I. Volosinovskij și J. Malachovskij), după care urmează o serie de documente istorice și o rubrică specială pentru diverse (Miscellanea, pag. 237—333). — Format mare, tipar ceteț (partea cea mai mare în 1. ucraineană) material select și variat: periodicul PP. Basiliani din Polonia e o mândrie a cinului care-l scoate și o fală a bisericii a cărei adevăr îl apără și-l răspândește.

Tipografia Seminarului Teologic gr.-cat. Blaj

Telefonul „Unirii”

A. Diciosănmărtin. Cetiți înc'odată, dar fără preocupare, primul nostru din numărul trecut, și o să vedeți că nici pe departe nu merită inviniurile ce i-le aduceți. Ne-am tras bine pe seamă când l'am publicat, și știm precis că și așa, cum a ieșit, a fost mult rețușat, deși multe ar mai fi fost de spus. Și nu-i eschis să se și spună odată și odată. — Dealfel uitați-vă și peste primul din acest număr.

T. Mărgău. N'avem încă la îndemână broșura »Lucrări de ateliere simbolice« a d. Mihail Sadoveanu, mason de marcă, și pe cât știm, membru al consiliului eparhial moldovean. Din spicuirile făcute de presă din această broșură aflăm însă că DSA, sigur în perfectă și bine documentată cunoștință de cauză, înșiră între francmasonii de altă dată și foarte simandicoase fețe bisericești. Așa pe arhimanduitul Filaret Scriban și pe episcopii Melchisedec și Meletie. Rămâne acum să vedem: cine va face dovada contrară? Părerea noastră este că nime. Și lucrul nici nu ne miră. Poate că nu-i miră nici pe alții, nici chiar dintre ortodocși. Dacă am dori totuși, ceva, dela d. Sadoveanu, firește, acel ceva este: să ne spună căți arhimandriți și alte înalte fețe bisericești ortodoxe de azi fac parte din tovarășia fraților cu trei puncte? N'avem mari nădejdi că ni-se va da răspuns la întrebare. O punem, cu toate acestea, așa înt'o doară: dar de se va întâmpla să fie prozatorul moldovean israelitean întru care nu este viclenie?... Multe de toate ar lămuri o limpezire în acest punct.

R. Lugoș. De sine înțeles că-i vorba de-un lapsus calami, și nimic altceva. Lucru ce nu poate să-i scape cuiva, îndată ce e în clar cu fondul chestiunii atinse în articolul »Să mai așteptăm«, și urmărește cu atenție argumentația ca atare. — Prin urmare: clara pacta... Și departe de noi gândul de a face pronosticuri supărătoare pentru »Sionul Românesc« care, în articolul din chestie evident că este a se suplini cu »Păstorul Sufletească«, la fel cu »Lumina Satelor« ce în intenția autorului a fost »Lumina Creștinului«. — Cătu-i pentru exercițiile spirituale pe seama preoților, ținute primădată Dv., la, de păr. Roșianu, completăm celea încrestate în rândul trecut cu adausul că inițiatorul acelor exerciții a fost Preasf. Valeriu, pe atunci episcop al Lugojului.

M. Cluj. Am primit abonamentul pe anii 1932 și 1933 Scrisoare am trimis.

Am primit abonamentul pe anul curent: Parohia gr.-cat. Cugir; Z. Lupeni; Dr. P. Macin; B. Ticvanul-mare;

Oficiul parohial. Florești. Confirmăm primirea abonamentului pe 1932.

Oficiul parohial. Reteag. Am primit 100 Lei-Achitat până la 31. III 1933.

A. Ghețea. Am primit 600 Lei, abonament pe 1929, 1930 și 1931.

M. Dej. Am primit, cu mulțămită, 200 Lei în contul păr. Mănzat.

Oficiul parohial Corni. Am primit abonamentul pe 1932. Trimiterea gazetei s'a sistat.

J. Petroșeni. Aveți restanță de 200 Lei pe anul 1932.

Dr. K. Alba Iulia. Am primit abonamentul pe 1931 și 1932.

R. N. Eschentz. Am primit abonamentul.

Oficiul parohial Clopotiva. Am primit 200 Lei. Achitat până la 30 VI 1933.

GURATORATUL BIS. GR.-CAT. TEIUȘ JUD. ALBA

No. 39—1933

Publicațiune de licitațiune

În ziua de 2 Aprilie 1933 ora 2, d. m. se va ține licitație publică cu oferte închise pentru darea în întreprindere a continuării *lucrărilor de construcție la biserica gr.-cat. din Teiuș.*

După deschiderea ofertelor se va proceda la o supralicitație orală.

Cantitatea de lucrări, cari vor trebui executate și se vor plăti necondiționat în cursul anului 1933, vor fi cele cuprinse sub pp. 1—10, din devizul estimativ, plus crucile de pe turle și cupolă, adecă până la punerea clădirii sub coperiș.

Se pot face oferte și pentru toate lucrările până la terminarea clădirii, dar prețul lucrărilor trecătoare peste cele prevăzute în alneatul precedent nu se va plăti, decât în cursul anilor 1934—1935, chiar dacă aceste lucrări întrecătoare ar fi executate în cursul anului 1933.

Garauția (cauțiunea) va fi 6% din valoarea ofertei și se va depune deodată cu aceasta în numerar, ori hârtii de valoare garantate de Stat.

Licitația se va ține în cancelaria oficiului parohial gr.-cat. din Teiuș și tot acolo pot fi consultate: planurile, devizul, condițiunile speciale și generale, și caletul de sarcini.

Teiuș, la 27 Februarie 1933.

Ioan Pop
curator primar

Petru Gula
paroh.